Què poden fer les administracions públiques perquè els mòbils no fomentin l'esclavatge modern?

Barcelona acull el 26 i 27 de febrer una nova edició del Mobile Social Congress, que abordarà la responsabilitat de les administracions a l'hora de realitzar compra pública en tecnologia

Laia Altarriba i Piguillem

50.300 milions d'euros. És una xifra que, gestionada d'una manera diferent, podria contribuir a posar fi a les duríssimes condicions laborals que pateixen els treballadors dels països del sud en la indústria de la fabricació de mòbils, ordinadors, pantalles, tauletes, micròfons o càmeres. Perquè és la quantitat de diners que universitats, hospitals, administracions i tots els organismes públics de la UE van destinar en conjunt a la compra de productes electrònics (xifra de 2011, la més actual de què es disposa).

De fet, **els canvis en els paràmetres de compra pública ja han començat a tenir conseqüències positives** gràcies a Electronics Watch, una organització internacional de monitoratge independent on participen diverses administracions catalanes i que al nostre país promou Setem. El repte de la iniciativa és acabar amb les vulneracions dels drets socials i ambientals a través d'unir compradors del sector públic i organitzacions de la societat civil de les regions productores d'electrònica amb persones expertes en drets humans i cadenes de subministrament globals. I que tot plegat contribueixi a millorar la vida de les persones que intervenen en el procés de fabricació del mòbil o ordinador que et permet llegir aquest article. O dels aparells d'última generació que portaran els més de 100.000 assistents que s'esperen al World Mobile World Congress (MWC) que se celebra a Barcelona del 25 al 28 de febrer.

Tot plegat ho explicaran amb detenció al **Mobile Social Congress**, que, coincidint amb el MWC programa a Barcelona **xerrades, tallers i altres activitats el 26 i 27 de febrer**. Aquesta tercera edició gira a l'entorn de l'"esclavatge modern" derivat de la indústria electrònica.

Com pot ajudar la compra pública?

Com a compradors podem fer un ampli ventall d'accions per tal de contribuir amb el medi i condicions laborals escollint la marca més ètica, allargant la vida del nostre aparell o assegurant-nos que se'n fa un reciclatge adequat. Són accions necessàries que sumades poden tenir molta potència, però depenen de la decisió individual de cada comprador. En canvi, les administracions públiques disposen de pressupostos molt elevats que comporten **un poder de pressió molt més gran sobre els fabricants**.

La manera de condicionar amb la compra pública és a través dels plecs de condicions. I els darrers canvis en la legislació europea ho faciliten. La Llei de 9/2017 de Contractes del Sector Públic ha traslladat a l'ordenament jurídic espanyol diverses directives comunitàries de 2014 que han generat un canvi de paradigma. Així, **ara en les licitacions públiques ja no només es té en compte el preu més baix, sinó també aspectes socials i ambientals**, així com el càlcul i la valoració del

cicle de vida dels productes o serveis.

Des de Setem, que és l'entitat de referència d'Electronics Watch a Catalunya, Laia Fargas valora positivament el canvi en la legislació europea, però adverteix que "el desplegament no serà fàcil perquè els engranatges dins del sector públic no són gaire dinàmics". I Carla Canal, tècnica de Justícia Global i Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona, alerta que cal vigilar i no posar condicions als plecs que no pugui complir cap proveïdor. Per evitar aquest escull, des del consistori sondegen prèviament el mercat i, aleshores, si la condició és massa estricta, el requisit que posen és el compromís per fer progressivament canvis en els aspectes que caldria transformar.

La tasca d'Electronics Watch

Però com es pot garantir que les empreses compleixen els requisits que els demana el contracte amb les institucions públiques? Les administracions catalanes no tenen capacitat ni competència per anar a les fàbriques productores a investigar si realment es respecten els drets humans. Per això és clau la xarxa d'Electronics Watch, que s'ocupa de fer el seguiment amb organitzacions locals i els mateixos treballadors de les fàbriques.

L'organització va néixer formalment el 2015 i ja disposen d'**equips de monitoratge a 11 països productors d'electrònica, ja hi ha 300 entitats públiques afiliades de set països europeus** i han assolit millores en fàbriques d'electrònica que beneficien desenes de milers de persones treballadores. I, asseguren, estan en creixement perquè cada vegada reben més demandes de suport a la compra pública.

I com funciona el procés de monitoratge? Canal desgrana com ho fan a l'Ajuntament: "Primer fem la compra, i al cap d'entre 10 i 40 dies el proveïdor ha d'enviar la informació a l'Ajuntament sobre quines són les fàbriques concretes on s'han produït els ordinadors, mòbils o el producte que sigui; aleshores enviem la informació a Electronics Watch per si ja tenen informació sobre les condicions en aquestes fàbriques, o si han de fer una nova investigació. Quan ens responen, fem retorn a l'empresa i els demanem, si cal fer canvis, quines mesures prendran. I lògicament després se'n fa seguiment".

Administracions catalanes: al començament del camí

L'Ajuntament de Barcelona és una de les administracions fundacionals d'Electronics Watch, però no és l'única que hi està vinculada. A nivell local, l'Ajuntament de Sant Boi també va ser pioner en sumar-se a aquesta iniciativa. I el que va suposar un salt rellevant va ser l'afiliació de l'Associació Catalana de Municipis el 2018, perquè fa compres centralitzades.

Pel que fa a les administracions catalanes, de moment només l'àmbit local s'ha compromès amb Electronics Watch. Laia Fargas explica que l'adhesió a la xarxa "són processos que de vegades tarden més del que ens agradaria". A més, apunta que un dels altres àmbits de vinculació importants seria el de la xarxa d'universitats catalanes. A Escòcia, per exemple, l'agrupació de centres universitaris ja forma part de la xarxa, però a Catalunya encara no hi ha perspectives que s'hi uneixin aviat.

D'altra banda, des de l'Ajuntament de Barcelona, David Llistar, director de l'àrea de Justícia Global, considera que "si Barcelona és seu del principal congrés mundial del mòbil i del tercer ecosistema de startups tecnològiques d'Europa, és imperatiu que sigui seu també dels debats sobre la desbordant anticooperació (sobre treballador/es xineses o miners congoleso/es) associada a aquest tipus de tecnologies i posi en pràctica formes d'evitar-la".

Impactes positius ja assolits

Els promotors d'aquesta iniciativa que fa poc que camina mostren satisfets alguns dels èxits que ja han aconseguit. Sobre les **fàbriques de la Xina**, el país que fabrica la meitat dels mòbils intel·ligents que es comercialitzen a nivell mundial, Electronics Watch hi ha posat la lupa per les reiterades denúncies de vulneració de drets laborals. Un exhaustiu estudi promogut per aquesta iniciativa ha demostrat la duresa de les condicions laborals en les plantes de producció del gegant asiàtic i com estan estretament vinculades a suïcidis.

Doncs precisament a la Xina, la feina de la iniciativa d'Electronics Watch ha aconseguit **posar fi al treball forçós d'estudiants en pràctiques obligatòries** en la producció de servidors d'un fabricant. A la veïna Tailàndia la feina d'aquesta xarxa global també ha tingut fruits, ja que van **aconseguir que l'empresa retornés els passaports i l'import de tarifes de contractació que havia retingut de manera indeguda a les treballadores i treballadors**. Cap a l'est, a les Filipines, van aconseguir la **readmissió del personal acomiadat il·legalment** per haver format part d'un sindicat en una fàbrica.

Un altre punt del planeta que preocupa Electronics Watch és l'Europa de l'Est, on també hi ha moltes plantes de fabricació de productes electrònics i s'ha denunciat un retrocés de drets laborals. L'abril de 2017 l'organització va presentar el resultat d'un estudi sobre les condicions laborals a l'empresa Foxconn, a la República Txeca. L'informe detalla una gran diversitat de situacions que mostren que els **treballadors subcontractats a través d'ETT i especialment els immigrants pateixen pitjors condicions i abusos per part dels supervisors**, a més d'entrebancs per a la tasca sindical.

Precisament, a la República Txeca, Electronics Watch no ha elaborat únicament un informe, sinó que a partir de les situacions detectades, ha començat a negociar amb les companyies i de moment ha aconseguit que s'implementés una garantia de pagament per al personal temporal contractat a través d'una ETT en els períodes de baixada de la producció d'una fàbrica monitorada.

Nou repte: la mineria

Traçar tota la cadena de subministraments que conclou amb el producte llest per vendre a la botiga no és senzill. Més enllà d'incidir sobre les condicions a les fàbriques on munten els aparells, per Electornics Watch és important **monitoritzar des de l'origen, és a dir, la mina, fins a l'abocador on acaben abandonats.**

Així que han impulsat un projecte pilot que han anomenat 'Make ICT Fair'. Hi participen diverses administracions europees, entre les quals hi ha l'Ajuntament de Barcelona, i està focalitzada en el sector miner. En aquest moment estan treballant en les especificacions, criteris i sistemes de verificació que caldrà establir per incidir-hi des de la compra pública.

A més, han començat a monitoritzar els punts d'on s'extreuen els minerals necessaris per fer els mòbils i ordinadors. Precisament aquest mes de gener acaben de fer públic l'informe "Living under risk", elaborat per CATAPA (entitat associada a 'Make ICT Fair') i que estudia el cas d'una mina de Xile, Los Pelambres, i fa propostes d'actuació per reverit els impactes negatius que té sobre el medi ambient i les comunitats que hi resideixen. **Les conclusions no només emplacen el govern i empreses xilenes a actuar, sinó també les companyies internacionals i els estats europeus.**

Allò que els ‘smartphones’ amaguen

‘Projecte Mòbil’ és un material didàctic –format per un blog i un DVD– que ha editat AulaMèdia, l’entitat que advoca per l’educació en comunicació, amb l’objectiu de treballar i reflexionar sobre l’impacte social i mediambiental de la telefonia mòbil. Un dels elements clau del projecte és el reportatge audiovisual ‘Projecte Mòbil (el viatge)‘, dirigit per Dídac Roger i Francesc-Josep Déo i produït per Kineina, que mostra **alguns dels problemes mediambientals, socials i laborals que es generen en la fabricació dels mòbils**. És un viatge per les mines de coltan del Congo, les fàbriques de producció de mòbils de la Xina i els abocadors de residus electrònics de Ghana. Vegeu-ne aquí el tràiler oficial:

El repte de tot plegat: que les notícies que t’arribin pel mòbil no continuïn relatant la destrucció del planeta i l’empitjorament de les condicions laborals per culpa d’aquests aparellets, sinó que es comença a revertir realment la tendència a escala mundial. I que el Mobile Social Congress on t’explicaran detalladament tot això no sigui una engruna al costat de l’impacte que arriba a assolir el Mobile World Congress.